Kovács József László
(szerk. és ford.)

WIERDT MIHÁLY JELENTÉSE WITTENBERGBŐL

1555–56

Az alábbi levél és elszámolás szerzője Michael Wierdt (néhol Wirtt) diák, Sopron későbbi jegyzője. Az 1580-as évek elejéig tartó hivatali ideje alatt lett a város evangélikus lelkésze Simon Gerengel, aki katekizmusa nyomán vált ismertté. Ezekben – sejtésem szerint – Wierdtnek is része lehetett. Ügyesen semlegesítették a katolikus egyházat: nagy oltárjavadalmakat adtak a Sopronba *nem* költöző vezető katolikus papoknak, amivel még olyan szellemi nagyság is élt, mint Lackner Kristóf polgármester.

Egészen mostanáig *Faut Márk és Klein Mennyhért krónikájá*ból (Sopron–Eisenstadt, 1995, Soproni Levéltár) – mely az 1526 és 1616 közötti időszak helyi eseményeit öleli fel – voltak írásos ismereteink arról, hogy 1557 táján *„Wittenbergben tanult Michael Wirtt, Jacob Ratt vagy Ruffinus, Hans Schreiner, Carolus Rosenkrantz Philippus Melanchthon vezetése alatt, akiket Sopronból küldtek oda."* (107. o.) E forrás elmondja még, hogy Melanchthon *„szép latin levélben commendálta Michel Wirthet"*, amikor a gazdag belvárosi ifjú tanulmányai végeztével visszatért városába.

Egy Lucia Mietlerin nevű idős hölgy több soproni fiatal tanulmányaihoz biztosított támogatást, akik közül Marx Faut mellett Michael Wierdt vált a leginkább ismertté. A jegyzősége körüli időkben indult meg a tanulmányi peregrináció Németország felé, és alakult ki a ma is csodált városkép. (Sopron *„öntörvényű városköztársaság"* voltának és hatalmának alapja még kiváló bora.)

Az alábbi szöveg valószínűleg az első magyar „tanulmányi jelentés", ám – mint látni fogjuk – a *„szükség"* szülte: a szerző *„sok komisz ember feleslegeles morgása és szóbeszéde miatt"* állította össze.[1] Ez utóbbiakból fakadó profán karaktere ellenére a legtöbb utólagos történelmi interpretációnál hitelesebb írott forrást nyújt a magyarországi reformáció nyugati tanulmányi vonatkozásaihoz.

✣

Isten kegyelme és békéje Jézus Krisztustól, Urunktól és Üdvözítőnktől stb. [legyen velünk!]

Először is engedelmes, alázatos, készséges szolgálatom[at jelentem] minden jóra, erre mindenkor kész vagyok. Kegyes, parancsoló kedves Uraim és hűséges Atyák, mindnyájótok egészségének és szeretett Hazám szerencsés jólétének örülnék a legjobban. Tudjatok arról, hogy a Mindenható Isten segítségével az egészségem meglehetős[en jó].

Ezt a levelet, különösen parancsoló Uraim és kedves Atyák, Bölcsességetekhez alázatos és baráti kéréssel adom át. Fogadja Bölcsességetek a tartalmát kegyesen, készséggel, mint azt is, hogy itt tartózkodásomhoz, wittenbergi tanulmányaimhoz, eddig nem vélt étkezésre továbbra is felettébb nagy szükségem lenne. Ezért ismételten az az alázatos és alattvalói kérésem Bölcsességetekhez, hogy mondjátok el újonnan kirendelt gyámjaimnak ezeket, és parancsoljátok meg nekik, hogy az előbb említett ellátásra még Szent Mihály napja előtt részesülnöm kell. És ne akadályozzanak engem terveimben és tanulmányaimban, ami számomra előkészület *(solatium)* a jövőre. Erre életem során állandó szorgalommal törekedni fogok.[2] És ha kétségtelen módon egyfajta kárt szenvednék ebben, s nagy költséggel futárt kellene küldenem, vagy éppen arra kényszerülnék, hogy végül is haza kellene mennem, ilyesmit nem is tételeznék fel Bölcsességetekről, hanem azt remélem, leginkább Bölcsességetektől, hogy saját javaitokból is kisegítenétek, ha másképp nem jutnék hozzá. Teljesen megbízom Bölcsességetekben, kedves Uraim és bizodalmas Atyáim, amennyiben javaim kezelői *(tutores)* készpénzzel nem rendelkeznének, mivel ez biztos [vagy: talált] pénz, s visszatérésemig előlegezzék, mert én apai/anyai javaimból megszolgálom Bölcsességeteknek és Bölcsességetek utódainak, mindenkor ezt tanácsolva.

Ha Bölcsességetek sem gondolja másképpen, e kifizetést *(expens)* a legszükségesebbre fordítom. És a Város Közösségének *(Reipublicæ)* is nagy haszna származik tanulmányaimból. Éppen ezért mielőbb küldjetek egy írást arról, mihez tartsam magam. Íratott Wittenbergben Krisztus születése után az [ezer]ötszázadik és ötvenhatodik évben, június 8-án.

Bölcsességetek alázatos és engedelmes Neveltfia,

Mich[ae]l Wierdt, sajátkezűleg[3]

következnek a kiadások, amelyeket én, michael wierdt sider elutazásom után etc. költöttem.

bevétel

Először is, amikor felkészültem az útra, kaptam tőletek 15 tal[lér] den[ar]t.

Továbbá Leopoldt Vethan kölcsönzött nekem Hainburgban 10 tallért.

Továbbá ismételten küldtetek a futárral 50 tal[lér] den[ar]t.

következnek a kiadások

Először adtam a kocsisotoknak, Kristófkának, hosszas kérésére 2 sol[do] 12 den[ar]t adományozva.

Mikor pedig Bécsbe érkeztem, vettem egy úti hordót, mert a ládát nem lehetett szállítani, 2 sol[do] den[ar]ért.

Összes kiadás 4 sol[do] 12 den[ar].[4]

Továbbá, mivel nem vittem magammal többet, mint 2 inget, kénytelen voltam venni másik kettőt, és a két ingre kiadtam 12 sol[do] 20 den[ar]t.

Továbbá a fent említett hordó szállításáért Bécsből Breslawba [Boroszló] 1 tallért adtam.

Ezután, amikor Breslawba értem, és 8 napon át úti társakra vártam, s nem volt bőrnadrágom, amit ti is tudtok, nadrágot és *barchent (ma parget)* mellényt csináltattam. Ezért munkadíjjal együtt 4 tal[lér] den[ár]t fizettem.

Továbbá a többször említett hordó Boroszlóból Lipcsébe szállíttatásáért 1 tallért.

Amikor pedig Wittenbergbe érkeztem, az étkezésért, amit február 17-étől május 1-jéig fogyasztottam, összesen számolva 1½ tallért [fizettem].

És Wittenbergben május 1-jétől 7-éig 6 sol[do] den[ar]t fizettem a vendéglőben. Mindösszesen: 13 tal[lér] 7 sol[do] X den[art].[5]

Valamint, miután a fuvaros nem hozta el Wittenbergbe a hordómat *(Vässl)*, 8 mérföldes utat tettem meg, onnan Wittenbergbe hoztam, a szállításért 2 sol[do] den[ar]t adtam.

A kiadások Wittenbergben

S amit étkezésre fordítottam: 4 sol[do] den[ar].

Amikor pedig Wittenbergbe érkeztem, a Rektor úrnál beírattam magamat az Egyetemen a diákok szokásos jegyzőkönyvébe. Ez 4 sol[do] den[ar].

Május 10-től Wittenbergben [étkezés céljából] asztalt foglaltam hetenként ½ guldenért. Ez az étel és ital egész évre, s amit étkezésnél időnként fogyasztottam, különösen amikor beteg voltam, a doktor tanácsára: 35 tallér.

A szoba bére, melyben lakom, a teljes évben az én részemre 3 tal[lér] den[ar].

Mindösszesen 45 tallér den[ar].[6]

Mivel Philipp Melanchthon úr utasítására Præceptort osztottak mellém, a tanításért és a tanórákért, melyeket egész évben hallgattam, 8 tal[lér] den[ar]t kellett fizetnem neki.

Egész évre ágyneműt béreltem, amiért 4 tallért fizettem.

Egy asztalért, amelyen tanulok, padért, fali polcért *(bubprett)* és könyvállványért 1 tallér dénárt fizettem.

Vettem egy konc papírt 1 tallérért.

A szükséges könyvekért, melyekből itt tanulok 11½ tallért fizettem.

A cipőért, melyet egész évben használtam, 2 tallért.

Ruházatom foltozásáért egész évre 1 tallért fizettem.

Télen a tűzifáért a szobatársammal együtt 4 tallért, az én részem 2 tallér. Mindösszesen: 34 tal[lér] 20 den[ar].[7]

A borbélynak és a mosatásért egész évben kiadtam 12 sol[do] den[ar]t.

Továbbá a futárnak, aki miattam Nálatok volt, 1 tallért adtam. Mindösszesen: 2 tal[lér] 5 sol[do] X den[ar].

S a kiadásom, mióta Wittenbergbe jöttem: XV tal[lér] 1 sol[do] 22 den[ar].

És a kiadás Wittenbergen összesen 81 tal[lér] 20 den[ar].

következnek azok a kiadások, melyet a jelen [15]56. évben május 10-étől számítva etc. költöttem

Először is adtam a futárnak, aki másodjára volt nálatok, s ezen alkalommal miattam futólépésben gyalogolt, 1 és ½ tallért.

Mindösszesen: 1 tal[lér] 6 sol[do] 9 den[ar].[8]

Miután amikor nem volt már ruhám, nadrágot és mellényt, kis kabátot és nagy kabátot csináltattam, ezért a ruházatért a munkadíjjal együtt kiadtam 9 tallért.

Egy spanyol sapkáért vagy pirettért [barett] ½ tallért. Mindösszesen: 11 tal[lér] 20 den[ar].

Az összes bevételem C és 11 tal[lér], hozzá 5 sol[do] X den[ar].

A kiadásom összesen C 9 tal[lér] 2 den[ar].

Az utolsó írásból bizonyára megértettétek, melyet Hozzátok eljuttattam, hogy küldjetek a futárral annyi pénzt nekem, hogy összesen 100 tallért tegyen ki. Ekkor leszámítom azt az 5 tal[lér] den[ar]t, amit most jó barátomtól és testvéremtől, Hans Khuttnertől,[9] aki Bécsújhelybe hazaköltözött [kölcsönkértem].

Erről találtok itt egy mellékelt nyugtát. [A nyugta hiányzik.]

Ezt az elszámolást a legpontosabban és rövid időn belül írtam össze. Erre kétségtelenül nem lennék kötelezhető, mivel mindezeket a javaimból fizetitek. Mindezt többek tanácsára és sok komisz ember felesleges morgása és szóbeszéde miatt állítottam össze, hogy mindez engem ne terheljen etc.

Isten tudja, hogy mindezt a legnagyobb szükség miatt adtam ki, amit összeírtam, és többet is megtudtok Hans Khuttnertől, e levél átadójától élő szóban etc.

Zártam [soraimat] Wittenbergben, az [15]56. év május 10-én. Mich[ae]l Wierdt, sajátkezűleg[10]

Szerkesztői jegyzetek

[1] A fordítás alapja: Magyar Nemzeti Levéltár, Sopron Városi Levéltára, Lad. XII et M. Fasc. I. nr. 21. A szögletes zárójelek a fordító betoldásait jelzik, a normál zárójelek pedig az eredeti német szövegben található kifejezéseket.
[2] A kézirat 1. recto lapjának vége.
[3] A kézirat 1. verso lapjának vége.
[4] A 2. r. vége.
[5] A 2. v. vége.
[6] A 3. r. vége.
[7] A 3. v. vége.
[8] A 4. r. vége.
[9] A 4. v.vége.
[10] Az 5. r. vége.